

خوانش از نظم جهانی نوظهور؛ تحول در نقش امارات عربی متحده در بازار جهانی نفت پس از بحران اوکراین

سعید پیرمحمدی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۲۲

چکیده

از زمان آغاز جنگ اوکراین تغییر و تحولات چشمگیری در بازار جهانی نفت ایجاد شده است. در واکنش به تحریم‌های اعمالی از سوی آمریکا و کشورهای اروپایی، روسیه برای حفظ جریان تجارت خارجی خود به‌ویژه در زمینه نفت، بازارهای جدید در غرب و شرق آسیا را مدنظر قرار داده است. پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که «خوانش از نظم جهانی نوظهور چگونه بر تحول نقش امارات عربی متحده به‌طور خاص و معادلات جهانی نفت در مقطع پس از آغاز جنگ اوکراین تأثیر گذاشته است؟». یافته‌های مقاله حاضر نشان می‌دهد که خوانش‌های متفاوت بازیگران تعیین‌کننده بازار جهانی نفت به‌ویژه چین، روسیه، هند، امارات عربی متحده و عربستان سعودی، از نظم نوظهور به رویکردهای متفاوت منجر شده است. قرائت خاص ابوظبی از لزوم تنوع‌بخشی راهبردی به سیاست خارجی عمل‌گرایانه مبتنی بر همکاری انعطاف‌پذیر در بازار جهانی انرژی شکل داده شده است. علاوه بر این، داده‌های مورد بررسی بر انگاره چرخش اقتصادی بازیگران تعیین‌کننده بازار به سمت شرق و آسیا صحنه می‌گذارند. مقاله حاضر توصیفی-تحلیلی بوده و اطلاعات موردنیاز به روش کتابخانه‌ای و مراجعه به منابع اینترنتی معتبر گردآوری شده است.

کلیدواژه‌ها: نظم جهانی نوظهور، بحران اوکراین، امارات عربی متحده، روسیه، بازار جهانی نفت.

مقدمه

اتحادیه اروپا از ۵ فوریه ۲۰۲۳ واردات محصولات نفتی پالایش شده روسیه از طریق دریا را ممنوع کرد. تحت تأثیر تحول یادشده، اگر مسکو بخواهد به تجارت خود در این زمینه ادامه دهد، روزانه حدود یک میلیون بشکه گازوئیل، نفتا و سایر سوخت‌های این کشور بایستی بازار جدیدی را پیدا کند. جریان سوخت روسیه به کشورهای ثالث نیز با سقف قیمتی تنظیم می‌شود. مشابه سقف نفت خام روسیه، در صورتی که تجارت از طریق شرکت‌های بیمه غربی انجام شود، سقف گازوئیل روسیه ۱۰۰ دلار در هر بشکه است، در حالی که سقف فراورده‌های نفتی ارزان قیمت ۴۵ دلار در هر بشکه تعیین شده است. در پی تحریم‌های اعمالی ایالات متحده علیه نفت روسیه در مارس ۲۰۲۲، اتحادیه اروپا نیز در ۳ ژوئن ۲۰۲۲ نفت روسیه را مورد تحریم قرار داد.

در مارس ۲۰۲۲، روس نفت به رهبری ایگور سچین^۲ که تا قبل از این از ژنو به‌عنوان مجرای تجاری استفاده می‌کرد، تحت تحریم‌های آمریکا و اروپا قرار گرفت. همچنین تحریم‌هایی علیه گازپروم‌نفت و ترانس‌نفت که انحصار خطوط لوله را در اختیار دارد، اعمال شد. از ۱۵ مه ۲۰۲۲ ارائه منابع مالی یا خدمات به این شرکت‌ها ممنوع شد. از اوایل فوریه ۲۰۲۳، واردات نفت خام و فراورده‌های نفتی پالایش شده روسیه توسط حدود ۴۰ کشور غربی از جمله سوئیس ممنوع شده است، در حالی که تجارت آنها مشمول محدودیت قیمتی است. این تحریم‌ها پیوند سنتی ژنو و طلای سیاه روسیه را خدشه‌دار کرده است (Duparc et al, March 2023).

در مقابل، مسکو به راهبرد جدیدی روی آورده است. تعداد شرکت‌هایی که صادرات نفت روسیه را انجام می‌دهند در ماه‌های اخیر چند برابر شده است و شبکه گسترده‌ای از شرکت‌ها در دبی و تا حدی هنگ‌کنگ و ترکیه در حال ایفای نقش سنتی ژنو هستند. این شرکت‌ها در حال حاضر روزانه ۳ تا ۴ میلیون بشکه نفت خام و فراورده‌های روسیه را در تجارتی که با مالکیت مخفیانه و با تغییر ساختار شناخته می‌شود، جابه‌جا می‌کنند. بسیاری از نهادهای جدید در دبی مستقر هستند، از این رو گفته می‌شود دبی به‌عنوان قطب جدید تجارت نفت روسیه جایگزین ژنو شده است (Energy Intelligence Group, 2023). این مجاری ضمن تقویت فضای ابری پیرامون تجارت انرژی روسیه به تعقیب اهداف و منافع این کشور کمک می‌کنند.

پژوهش حاضر درصدد تحلیل و واکاوی تحول نقش امارات عربی متحده به‌طور خاص و سایر

بازیگران تعیین‌کننده در معادلات جهانی نفت در مقطع پس از جنگ اوکراین است. در این راستا، لازم است علاوه بر مورد امارات عربی متحده، نقش و جایگاه بازیگرانی چون عربستان سعودی، چین، روسیه و هند نیز مورد بررسی قرار گیرد. بر این مبنایا، پس از ارائه چارچوب نظری مقاله، نخست نقش سنتی ژنو در بازار جهانی نفت و نقش جدید دبی به‌جای آن تحلیل می‌گردد. سپس نقش جدید امارات و امتیازات ویژه این کشور برای شرکت‌های نفتی روسی مورد بررسی قرار می‌گیرد. درنهایت، آثار و تبعات افزایش تجارت نفت در امارات و تغییر جهت‌گیری جریان جهانی انرژی ناشی از تحول یادشده واکاوی می‌گردد.

مبانی نظری: روندپژوهی

در تعریفی عام و پذیرفته‌شده، نظم جهانی به مجموعه اصول، قواعد، هنجارها و نهادهایی اطلاق می‌شود که رفتار دولت‌ها و کنشگران را هدایت می‌کند (Glaser, 2019, p. 52). سیاست جهانی وارد عصر رقابت بیشتر و همکاری کمتر شده است. نظم جهانی پراکنده‌تر شده و به‌طور فزاینده‌ای بین بلوک‌های تحت رهبری واشنگتن و پکن با رویکردهای متفاوت در زمینه سیاست‌های اقتصادی، امنیتی، فناوری و اجتماعی تقسیم شده است. به‌رغم ظهور نشانه‌های تحول در نظم جهانی، بیشتر نهادها و هنجارهای مستقر احتمالاً باقی خواهند ماند؛ ایالات متحده یک قدرت پیشرو باقی خواهد ماند، اما تسلط آن بر امور جهانی و مناسبات بین‌الدولی به‌میزان قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته است. غرب به ایفای نقش محوری ادامه خواهد داد، اما نظم جهانی کمتر غرب‌محور خواهد بود. وقتی قدرت پراکنده‌تر باشد، جهان می‌تواند در مقابله با چالش‌های جهانی کارایی کمتری داشته باشد. در عین حال، رویکردی برابرتر و مشورتی جایگزین وضعیت سابق می‌گردد. قدرت‌های در حال ظهور در عین دستیابی به قدرت بیشتر، مسئولیت‌های بیشتری نیز خواهند داشت (Jia, 2020, p. 11).

جنگ اوکراین سه روند ساختاری که از پایان جنگ سرد در حال تغییر در معادلات جهانی بوده را تسریع کرده است: فرسایش نظم پس از جنگ جهانی دوم و چالش‌های فراروی رهبری جهانی ایالات متحده، رقابت راهبردی بین ایالات متحده و چین و دستیابی قدرت‌های منطقه‌ای به جایگاه قدرت‌های جهانی. بسیاری از تحلیل‌گران معتقدند که این دوره از گذار ژئوپلیتیکی، مستلزم بازنگری در سیاست‌های بین‌المللی ایالات متحده و اروپا است تا محور فرآتلاتنیکی نفوذ سابق خود را حفظ کند. در شرایط جدید، پیکربندی و معماری مجدد اتحادهای جهانی در حال

شکل‌گیری است و این امر دولت‌ها را وادار می‌کند تا خود را در معرض پویایی‌های جدید رقابت راهبردی قرار دهند. بسیاری از کشورها برای بهره‌برداری از فرصت‌های رقابتی روبه‌رشد چین و آمریکا، روابط پویا، چندلایه و چندسطحی را در حوزه‌های مختلف روابط بین‌المللی حفظ می‌کنند (Scheffer, 2023, p. 2).

بسیاری از قدرت‌های متوسط دیگر نیازی به همسویی با ایالات متحده ندارند؛ برزیل، هند، عربستان سعودی، امارات عربی متحده و آفریقای جنوبی از جمله کشورهایی هستند که از طریق روابط عمیق‌تر با روسیه و چین درصدد متنوع‌سازی راهبردی^۳ برآمده‌اند. خودمختاری راهبردی هزینه‌های قابل‌توجهی برای کشورهای قائل به ضرورت متنوع‌سازی راهبردی و ایالات متحده دارد. تمایل این کشورها برای تنوع‌بخشی به مشارکت‌های راهبردی منجر به گسترش همکاری در کشورهای مختلف شده است (Mukherjee, 2020, p. 429). عدم تعهد که به‌عنوان وزنه تعادلی در برابر نظم جهانی تحت رهبری غرب در طول جنگ سرد عمل کرد، به چند ائتلاف تبدیل شده و چندقطبی شدن فزاینده جهان فرصت‌های بیشتری را برای گسترش تعاملات در سراسر جهان فراهم می‌کند. متحدان سنتی ایالات متحده به‌طور فزاینده‌ای به‌دنبال رهایی راهبردی از واشنگتن در شرایط واگرایی منافع هستند. چین قاطع و ایالات متحده ناکارآمد به این معنی است که بسیاری از کشورها طبق ضرورت بین دو قدرت حرکت می‌کنند. این تنوع راهبردی به سیاست‌های خارجی عمل‌گرایانه مبتنی بر همکاری انعطاف‌پذیر و مبتنی بر منافع و موضوع خاص که از اهداف کوتاه‌مدت پشتیبانی می‌کند، تبدیل می‌شود (Scheffer, 2023, p. 4).

خوانش از نظم جهانی به‌طور عام و از معادلات شکل‌گرفته در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و راهبردی جهانی به‌طور خاص نقشی کلیدی در شکل‌دهی سیاست خارجی عمل‌گرایانه مبتنی بر همکاری انعطاف‌پذیر دارد. دال نظم جهانی در گفتمان‌های سیاست خارجی معنا و مفهوم پیدا می‌کند، گاه این گفتمان فراتر از روابط بین‌الملل غرب‌محور حرکت می‌کند و در مواردی نیز در چارچوب نظم و سامان موجود به‌کنشگری می‌پردازد. واضح است هر نظامی متغیرها و مؤلفه‌های خاصی را بر سیاست خارجی و امنیتی کشورها مترتب می‌سازد و در عین حال، رویکرد و رهیافت خاص کشورها منبعت از برداشت‌های نخبگان از مقدمات و محذورات، درنهایت به نظم جهانی شکل می‌دهد. بنابراین، برداشت و قرائت خاص هر یک از کشورها از تغییر و تحولات رخ داده در

3. Strategic diversification

نظم جهانی و منطقه‌ای عاملی کلیدی و تعیین‌کننده در شکل‌دهی به بروندهای سیاست خارجی (از جمله سیاست‌های اقتصادی) محسوب می‌شود. در پژوهش حاضر تلاش می‌شود با استفاده از این گزاره کلی تحلیل مناسبی درخصوص تحول نقش امارات عربی متحده به‌طور خاص و سایر بازیگران تعیین‌کننده در معادلات جهانی نفت در مقطع پس از جنگ اوکراین ارائه گردد.

روش پژوهش

روش تحقیق در مقاله حاضر مبتنی بر روش گردآوری داده‌ها به‌صورت اسنادی و تحلیلی-توصیفی است. بر این اساس در تجمیع روندها و تلاش برای افزایش دامنه شمول کلان‌روندها از اسناد معتبر در حوزه روند نیز استفاده شده است. براینکه این روش در قالب کلان‌روندها مطرح شده که عمدتاً مفهومی هستند.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق را می‌توان به‌صورت کلی در سه بخش ژنو؛ بازار سنتی نفت روسیه، نقش جدید امارات عربی متحده و افزایش تجارت نفت در امارات و معادلات بازار جهانی نفت تقسیم کرد.

ژنو؛ بازار سنتی نفت روسیه

سوئیس در خط مقدم تحولات بازار انرژی قرار دارد. تا قبل از جنگ اوکراین، ۵۰ تا ۶۰ درصد از نفت و میعانات صادراتی روسیه توسط بازرگانان سوئیسی که عمدتاً در ژنو مستقر بودند، فروخته می‌شد. بانک‌های ژنو میلیاردها دلار خط اعتباری را برای پیشبرد این تجارت اختصاص داده بودند. تاجران بزرگ در این زمینه شامل ترافینگورا^۴، ویتول^۵، گلنکور^۶ و گانور^۷ (بزرگترین شرکت‌های معامله‌گر نفت جهان) شرکای مهم تجارت انرژی کرملین بودند. این امر باعث می‌شد کشور کوچک بی‌طرف سوئیس تا حدودی به نفت روسیه وابستگی داشته باشد. براساس گزارش آژانس اطلاعات انرژی، در سال ۲۰۲۱ قاره کهن روزانه ۲/۳ میلیون بشکه نفت خام و فراورده‌های نفتی (عمدتاً گازوئیل) از مجموع ۴/۷ میلیون بشکه صادراتی روسیه را وارد می‌کرد (Duparc et al., March 2023). پس از تصمیم سوئیس برای پیوستن به تحریم‌های ضدروسی، بخش قابل توجهی

4. Trafigura

5. Vitol

6. Glencore

7. Gunvor

از تجارت جهانی نفت به سمت غرب آسیا متمرکز شده است. پیش‌تر ژنو میزبان بسیاری از تاجران بود که جریان فروش نفت روسیه به مصرف‌کنندگان در سراسر جهان را تسهیل می‌کردند. تحت تأثیر تحریم‌های جدید، کردیت سوئیس^۸ اعلام کرد که از نفت روسیه حمایت مالی نخواهد کرد. مؤسسات دیگری مانند گروه آی‌ان‌جی^۹ و رابوبانک^{۱۰} خطوط اعتباری خود را قطع و اعلام کردند که در بهترین حالت و تا حد امکان با آزادسازی پول نقد، قراردادهای باقی‌مانده را تسهیل می‌کنند. شعبه سوئسی اسپربانک^{۱۱} هم که در اواخر می ۲۰۲۲ تحریم و از دسترسی به نظام پرداخت بین‌المللی سوئیفت منع شد، از دسترس روس‌ها خارج گردید. اسپربانک تنها در سال ۲۰۲۱ مبلغ ۱۸ میلیارد دلار کمک مالی به معامله‌گران روسی اعطا کرده بود. این مؤسسه توسط «عبدالله چاتیلا» تاجر مستقر در ژنو خریداری شد و به تریدایکس بانک^{۱۲} تغییر نام داد.

«ترافیگورا» نیز اعلام کرد که خرید نفت از روس‌نفت را متوقف می‌کند. این تاجر همچنین متعهد شد ۱۰ درصد از سهام خود در وستوک اویل^{۱۳}، پروژه بزرگ روس‌نفت برای توسعه ذخایر نفت و گاز شبه جزیره تایمیر در قطب شمال، را واگذار کند. این سهام در جولای ۲۰۲۲ توسط یک شرکت کوچک به نام نورد آکسس لیمیتد^{۱۴} به مبلغ نامعلومی خریداری شد. شرکت مزبور یک هفته قبل از جنگ اوکراین در هنگ‌کنگ به ثبت رسید. در حال حاضر، نورد آکسس یکی از خریداران عمده نفت روسیه است. در ژانویه ۲۰۲۳، «ترافیگورا» همچنین ۲۴/۵ درصد سهام غیرمستقیم خود را در شرکت هندی نایارا انرژی^{۱۵} فروخت. نایارا انرژی مالک پالایشگاهی است که در حال حاضر نفت فروخته‌شده توسط مسکو را دریافت می‌کند. روس‌نفت همچنان ۴۹ درصد از سهام این پروژه را در اختیار دارد.

شش ماه قبل از جنگ اوکراین، ویتول به توافقی بلندمدت با روس‌نفت دست یافته بود که براساس آن سالانه ۹ میلیون تن نفت خام روسیه به این شرکت چندملیتی مستقر در ژنو تحویل می‌شد. تحریم‌ها این شرکت را وادار به عقب‌نشینی از این توافق کرد. در دسامبر ۲۰۲۲، این غول

8. Credit Suisse

9. International Netherlands Group (ING)

10. Rabobank

11. Sberbank

12. TradeXbank

13. Vostok Oil

14. Nord Axis Limited

15. Nayara Energy

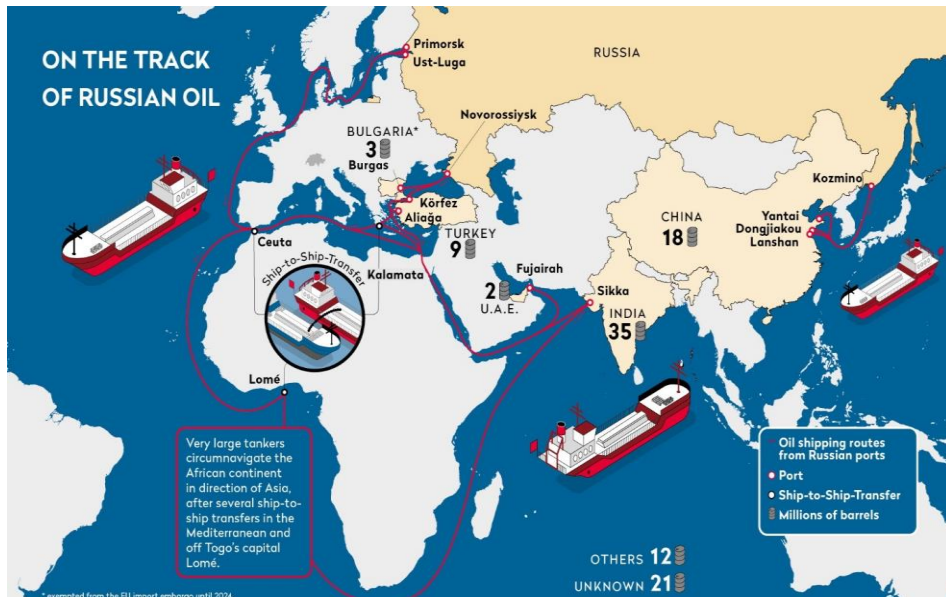
تجاری پنج درصد از سهام خود در وستوک اوپل را واگذار کرد. خریدار، شرکت تجاری فسیل^{۱۶} بود که در آوریل ۲۰۲۲ در دبی به ثبت رسیده است. طبق اطلاعات وبگاه، این شرکت مالک ۱۰۰ درصد سهام شرکت انرژی پوپول^{۱۷} مستقر در ژنو است. در اوایل سال ۲۰۲۲، انرژی پوپول همچنان یکی از شعبه‌های روس نفت بود. گلنکور نیز ۵۷٪ درصد از سهام خود در روس نفت را واگذار کرد. در نهایت، گانور^{۱۸} از سهام ۲۶ درصدی خود در پایانه نفتی بندر اوست لوگا^{۱۹} عقب‌نشینی کرد. باید توجه داشت که موارد یادشده به‌منزله قطع کامل جریان تجارت نفتی روسیه با شرکت‌های مستقر در ژنو نیست. به‌عنوان مثال، گانور در اکتبر ۲۰۲۳ یک نهاد دوم را در دبی ایجاد کرده است تا «مدیریت و تأمین مالی هرگونه معامله بالقوه مرتبط با روسیه» را از بقیه فعالیت‌های تجاری خود جدا کند. گرچه این معامله‌گر در ماه ژوئن تجارت نفت خام روسیه را متوقف کرد اما بین ژانویه تا آوریل ۲۰۲۳ حدود ۳۳۰ میلیون دلار سوخت پالایش‌شده روسیه را خریداری کرد که همه اینها مطابق با تحریم‌های غرب و سیاست سقف قیمتی بود (Wilson, 2023).

موقعیت جدید؛ دبی به‌جای ژنو

در شرایط جدید، امارات عربی متحده به‌عنوان مرکز جدیدی برای ثبت شرکت‌های روسی و شرکت‌های پوششی فعال در زمینه تجارت انرژی روسیه تبدیل شده است. ۱۰۰ مورد از این شرکت‌ها در مرکز چندکالای دبی^{۲۰} به ثبت رسیده‌اند که عمدتاً به‌عنوان منطقه آزاد شماره یک جهان و دروازه تجارت جهانی شناخته می‌شوند (Energy Intelligence Group, 2023). علاوه بر این، دبی به‌عنوان حلقه واسط میان روسیه و برخی از شرکت‌های مستقر در ژنو که همچنان به پیشبرد تجارت مسکو کمک می‌کنند، عمل نموده است. دو شرکت لیتاسکو^{۲۱} (بازوی تجاری لوک‌اوپل در ژنو) و پارامونت^{۲۲} (صادرکننده نفت خام اسپو^{۲۳} در منطقه شرق دور) همچنان در زمره بزرگترین صادرکنندگان نفت روسیه به‌شمار می‌روند. هر دوی این شرکت‌ها تجارت مرتبط با روسیه را از طریق شرکت‌های تابعه خود در دبی انجام می‌دهند. شکل زیر صادرات نفت خام از

16. Fossil Trading FZCO
17. Energopole
18. Gunvor
19. Ust-Luga
20. the Dubai Multi Commodities Centre (DMCC)
21. Litasco
22. Paramount Energy
23. Espo

روسیه در اولین ماه پس از اجرایی شدن تحریم‌ها در ۱۹ ژانویه ۲۰۲۳ را نشان می‌دهد؛ داده‌های این نقشه نشان می‌دهد که در مقطع مورد بررسی بیش از دو میلیون بشکه نفت روسیه به‌طور مستقیم به امارات ارسال شده است؛ هرچند که حجم چشمگیری از جریان تجارت نفتی روسیه به مشتریان این کشور از طریق واسطه‌گری شرکت‌های فعال در دبی صورت گرفته‌اند.

شکل ۱. صادرات نفت خام روسیه در اولین ماه پس از اجرایی شدن تحریم‌ها در ۱۹ ژانویه ۲۰۲۳

نقش جدید امارات عربی متحده

صنعت تجارت انرژی در امارات پیش از جنگ اوکراین در مسیر رشد قرار داشت. با این حال، درگیری‌های متعاقب آن و تحریم‌های بعدی غرب این رشد را سرعت بخشیده است. این وضعیت ابوظبی را حتی ثروتمندتر کرده، میلیاردها دلار درآمد اضافی نفتی را از طریق بانک‌ها انتقال داده و شرکت‌های جدید متعددی را به مناطق آزاد تجاری این کشور جذب کرده است. با این حال، روابط با متحدانی مانند ایالات متحده را که مشتاق حفظ جریان نفت روسیه تا رسیدن به تعادل در بازار جهانی انرژی هستند اما از ایجاد مسیرهای تجاری جدید که می‌تواند اهداف تحریم‌ها را تضعیف کند، تیره‌تر کرده است. این سود سرشار مقامات ابوظبی را به خطر کردن نسبت به قرار گرفتن در فهرست خاکستری اف‌ای‌تی‌اف نیز متقاعد کرده است.

امتیازات ویژه امارات برای شرکت‌های روسی

یکی از ویژگی‌ها و امتیازات نسل جدید تاجران مستقر در دبی این است که بسیاری از آنها وبسایت‌های خود را دارند و کسب‌وکار خود را با جزئیات توصیف می‌کنند، در عین حالی که هیچ کارمندی را فهرست نمی‌کنند. برخی از این تاجران، شماره تلفن‌ها و آدرس‌های ایمیل را فهرست می‌کنند، اما پرسش‌های مربوطه را اغلب بی‌پاسخ می‌گذارند. یکی از شرکت‌های مستقر در مرکز چندکالای دبی، شرکت تجاری کم‌شناخته به نام ولیتون^{۲۴} است که طبق وبسایت آن، حدود پنج سال فعالیت داشته و زنجیره‌های تأمین مهمی (مجموعاً چندین میلیون تن) در سال را اداره می‌کند. این شرکت در حال حاضر تأمین‌کننده منظم نفت خام و فراورده‌های پالایش‌شده اورال روسیه به ترکیه است و همچنین محموله‌های نفت خام اسپو را به چین عرضه می‌کند.

یکی دیگر از شرکت‌های جدید فعال در مرکز چندکالای دبی، پونتوس تریدینگ^{۲۵} است که محصولات روسی را از بنادر دریای بالتیک و دریای سیاه به ترکیه ارسال می‌کند. این شرکت که تاجر نفت خام، فراورده و پتروشیمی است، طبق اطلاعات وبسایت آن کمتر از یک‌سال است که فعالیت خود را آغاز نموده و در نوامبر ۲۰۲۲ دفتری را در دبی ایجاد کرد. سایر شرکت‌های مستقر در مرکز چندکالای دبی که در تجارت انرژی روسیه مشارکت فعالی دارند، عبارتند از قامه لجستیکز^{۲۶}، ردام^{۲۷}، مادوکس^{۲۸} و دمکس تریدینگ^{۲۹}. روس‌های مستقر در این مناطق و شرکت‌ها گردش مالی بالایی دارند و در عوض به آنها اجازه داده می‌شود آزادانه تجارت کنند و از بانک‌ها و خدمات محلی استفاده کنند. تقریباً تمامی شرکت‌های نفتی روسیه در اینجا نمایندگی دارند و با سهولت بالایی تجارت نفتی خود از جمله با هند را پیش می‌برند (Energy Intelligence Group, 2023). در کنار موارد ذکرشده، دبی از امتیازات دیگری نیز برخوردار است که شرکت‌ها و تجار روسی را به تغییر محل تجارت از ژنو به این امیرنشین ترغیب نموده است:

حضور اغلب غول‌های نفتی و مشتریان نفتی روسیه: در کنار انتقال تدریجی تمامی شرکت‌های نفتی روس، اغلب مشتریان نفت روسیه در بازار تجاری دبی حضور دارند. در سال ۲۰۲۱،

24. Voliton

25. Pontus Trading

26. Qamah Logistics

27. Redam

28. Maddox

29. Demex Trading

ریلینس اینداستریز^{۳۰}، غول پالایشگاهی هند، اعلام کرد که قصد دارد بیشتر کارکنان بازرگانی نفت خود را از بمبئی به دبی منتقل کند. در سال ۲۰۲۲، لیتاسکو، بازاری تجاری لوک اوایل روسیه نیز بخشی از فعالیت‌های خود را به دبی منتقل کرد. گزارش‌ها حاکی از آن است که روس‌نفت و گازپروم‌نفت نیز در حال بررسی شرایط حضور در دبی هستند (Coştu, 2023).

سهولت فعالیت واسطه‌ها و پاپ‌ها^{۳۱}: از آگوست ۲۰۲۲، شرکت‌های دولتی روسیه و چین با حمایت تعداد زیادی از شرکت‌های کوچک با سهامداران ناشناس، حضور فعالی در بازار دبی به ثبت رسانده‌اند. ۱۰ها نام جدید در حوزه واسطه‌گری از جمله سان‌رایس^{۳۲}، اورست^{۳۳}، بلاتریکس^{۳۴}، پتکیم^{۳۵}، کوورت انرژی^{۳۶}، تجاری‌نفت^{۳۷}، لیونا شیپینگ^{۳۸} و سرن ریسورسز^{۳۹} در یک‌سال گذشته در دبی ایجاد شده‌اند. براساس شواهد و داده‌های جدید، بسیاری از این ترتیبات جدید در مقام واسطه‌گول نفتی روسیه یعنی روس‌نفت عمل کرده‌اند. به این ساختارها عنوان «پاپ‌آپ» داده‌اند، زیرا بدون اینکه ابزاری برای تعیین و شناسایی سهامدارانشان وجود داشته باشد، ظاهر می‌شوند (Duparc et al, March 2023).

وجود امکانات لجستیک و بیمه‌ای: قبل از جنگ اوکراین، ۶۰ درصد نفت خام روسیه توسط کشتی‌های اروپایی عمدتاً یونانی حمل می‌شد. در ۷۵ درصد موارد، نفت صادراتی روسیه توسط شرکت‌های انگلیسی یا نروژی بیمه می‌شدند (Duparc et al, 2023). اکثر کشتی‌های حامل نفت و فراورده‌های نفتی روسیه در مالکیت و یا تحت بیمه اتحادیه اروپا و کشورهای جی ۷ هستند (به ترتیب ۶۷ و ۷۱ درصد در نوامبر و ۶۳ و ۷۳ درصد در ژانویه ۲۰۲۳). در شرایط جدید، کشورهای اروپایی سقف قیمتی برای نفت خام دریایی روسیه تعیین کرده‌اند که استفاده از بیمه دریایی، مالی و سایر خدمات ارائه‌شده توسط غرب را ممنوع می‌کند، مگر اینکه نفت خام روسیه زیر ۶۰ دلار در هر بشکه فروخته شود. در شرایط تحریمی جدید که تسهیلات لجستیک و بیمه

30. Reliance Industries

31. pop-ups

32. Sunrise

33. Everest

34. Bellatrix

35. Petkim

36. Covart Energy

37. Tejarinaft

38. Livna Shipping

39. Serene Resources

تغییر پیدا کرده، دبی از شرایط لازم برای ارائه خدمات تجاری مرتبط به شرکت‌های نفتی روسیه برخوردار است. بسیاری از شرکت‌های بیمه برتر در دبی حضور دارند و هرکدام سطوح مختلفی از پوشش‌ها را برای نیازهای تجار و شرکت‌ها ارائه می‌دهند.

افزایش تجارت نفت در امارات و معادلات بازار جهانی نفت

براساس اسناد گمرکی روسیه، شرکت‌های ثبت‌شده در دبی بین ژانویه تا آوریل ۲۰۲۳ بالغ بر ۳۹ میلیون تن نفت روسیه به ارزش بیش از ۱۷ میلیارد دلار را خریداری کردند. این میزان حدود یک‌سوم صادرات دبی را تشکیل می‌دهد. داده‌های ردیابی کشتی نشان می‌دهد که بخشی از این نفت به امارات انتقال یافته و در پایانه‌های ذخیره‌سازی در مکان‌هایی مانند فجیره تخلیه شده است. ۹۰ درصد باقیمانده وارد خاک امارات عربی متحده نشده، اما مستقیماً از بنادر روسیه به خریداران جدید در آسیا، آفریقا و آمریکای جنوبی هدایت شده است. این تغییر جهت، بدون تردید تحولی جدی در معادلات فعلی و آینده جهانی انرژی به‌شمار می‌آید. آمار گمرک نشان می‌دهد که از ۲۰ معامله‌گر بزرگ نفت خام روسیه در چهارماهه اول سال ۲۰۲۳، هشت معامله‌گر در امارات ثبت شده‌اند. در فراورده‌های نفتی پالایش‌شده، مانند گازوئیل و نفت کوره، تسلط امارات عربی متحده حتی بالاتر بود، به طوری که ۱۰ تاجر از ۲۰ تاجر بزرگ در این کشور به ثبت رسیده‌اند (Wilson, 2023).

با توجه به دامنه و ابعاد بین‌المللی جایگزینی دبی به‌جای ژنو در راهبرد انرژی روسیه، تغییرات در بازار جهانی انرژی اجتناب‌ناپذیر است. ایالات متحده آمریکا علی‌رغم کشف نفت و گاز شل، هم‌چنان برای کنترل نبض بازار جهانی نمی‌تواند نفت روسیه و عربستان سعودی را نادیده بگیرد. در مقابل، کشورهای اروپایی کماکان وابستگی بالایی به نفت و گاز روسیه دارند. چین و هند نیز به‌عنوان دو بازیگر تعیین‌کننده در بازار انرژی به‌نحو دیگری از تحول اخیر تأثیر پذیرفته‌اند. در ادامه به بررسی این تأثیرات پرداخته می‌شود:

افزایش شکاف ایالات متحده و متحدان اروپایی و آسیایی‌اش با روسیه

محور فرآتلانتیکی در مشارکت نزدیک با متحدان ایالات متحده در آسیا، به‌ویژه استرالیا و ژاپن، با ایستادن در کنار اوکراین درگیر، به روسیه پاسخ داد. هرچند که تردیدی وجود ندارد که جنگ اوکراین شکافی جهانی را بین ایالات متحده و متحدان اروپایی و آسیایی‌اش از یکسو و جناح روسیه و تا حدودی نیز چین از سوی دیگر آشکار کرد. در جریان قطعنامه پیشنهادی کشورهای غربی به‌منظور محکومیت تجاوز روسیه به اوکراین در نشست اضطراری مجمع عمومی

سازمان ملل در ۲ مارس ۲۰۲۲، شش متحد سرسخت ایالات متحده (استرالیا، ژاپن، نیوزیلند، سنگاپور، کره جنوبی و تایوان) به‌وضوح در برابر چین، هند و پاکستان قرار گرفتند. در حال حاضر، با توجه به تمایل به حفظ جریان نفت و جلوگیری از اختلال در بازار نفت، به‌نظر می‌رسد که ایالات متحده و سایر کشورهای غربی واکنشی سریع و پر دامنه به رونق تجارت نفتی روسیه در امارات عربی متحده نداشته باشند. در سال ۲۰۲۲، اتحادیه اروپا بازار اصلی صادرات نفت روسیه بود که حدود ۵۰ درصد از کل صادرات روسیه را به‌خود اختصاص می‌داد. در فوریه ۲۰۲۳ این میزان به هشت درصد کاهش یافت. ممنوعیت‌های اتحادیه اروپا درخصوص محموله‌های صادراتی از طریق خط لوله دروژبا^{۴۰} که میادین نفتی روسیه را به پالایشگاه‌های آلمان، لهستان، جمهوری چک، اسلواکی و مجارستان متصل می‌کند، اعمال نمی‌شود. با این حال، آلمان واردات نفت خام روسیه از طریق دروژبا را به‌طور داوطلبانه در پایان سال ۲۰۲۲ متوقف کرد، در حالی که شرکت ترانس نفت روسیه نیز عرضه به لهستان را در پایان فوریه ۲۰۲۳ متوقف کرد. سایر کشورهای اتحادیه اروپا که همچنان نفت خام روسیه را از طریق دروژبا وارد می‌کنند، درصدد تنوع‌بخشی به مجاری تأمین نفت خود هستند. اسلواکی که تقریباً ۱۰۰ درصد به واردات نفت خام از طریق دروژبا وابسته است، قصد دارد وابستگی خود را در سال ۲۰۲۳ به حدود ۶۰ درصد کاهش دهد. مجارستان محصور در خشکی نیز قصد دارد با کرواسی برای تأمین منابع جایگزین از طریق خط لوله آدریاتیک همکاری کند. در نهایت، بلغارستان که معافیت دوساله از تحریم‌های اتحادیه اروپا برای واردات نفت خام روسیه دارد، به‌دنبال احیای پروژه خط لوله واردات نفت خام از طریق یونان است (Reuters, 15 March 2023).

مقامات آمریکایی نسبت به روابط روبه‌رشد روسیه و کشورهای حوزه خلیج فارس اعتراض کرده‌اند. اما با توجه به اینکه نفت خام اورال روسیه با بیش از ۳۰ درصد تخفیف نسبت به نفت خام برنت (معیار بین‌المللی) معامله می‌شود، آربیتراژ جذابیت خاصی دارد. (Rosen, 17 Apr 2023). قیمت نفت خام از اواسط ژوئن ۲۰۲۳ بیش از ۲۰ درصد افزایش یافته است. قیمت‌های بالاتر مورد استقبال روسیه و شرکت‌های حفاری نفت شیل در ایالات متحده قرار می‌گیرد، اما تلاش‌های بانک مرکزی آمریکا برای مهار تورم را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. فروش نفت خام برنت به قیمت ۹۰ دلار در هر بشکه یا بالاتر نیز می‌تواند باعث ایجاد اصطکاک بیشتر بین ریاض و

دولت بایدن شود (Reed, 5 Sept 2023). اعتقاد بر این است که هدف نهایی در میان‌مدت و بلندمدت، حذف روسیه از بازار جهانی انرژی با اعمال و تشدید فشار اقتصادی بر کرملین تحقق می‌یابد. فروش و صادرات نفت خام و فراورده‌های نفتی حدود ۳۵ درصد از کل صادرات روسیه و بیش از یک‌سوم بودجه روسیه را تشکیل می‌دهد. از این جهت است که آمریکا و کشورهای اروپایی معتقدند اسلحه بزرگ تحریم در نهایت به محروم‌سازی پوتین از منابع اصلی درآمدی‌اش منجر خواهد شد (Duparc et al, March 2023).

چین و هند؛ برندگان معادله جدید بازار جهانی نفت

مشتریان عمده نفت در آسیا به‌ویژه هند و چین، به‌عنوان ذی‌نفعان و برندگان اصلی تحولات جدید در تجارت نفتی روسیه و تحریم‌های آمریکا-اروپا ظاهر شده‌اند. این کشورها از تخفیف‌های نفتی روسیه سود برده‌اند و حتی با شروع کاهش تخفیف‌ها همچنان به سود خود ادامه می‌دهند. تنش‌های فزاینده با چین، هند را متوجه نیاز به ایجاد تعادل در استقلال راهبردی با همسویی با شرکای همفکر خود در مسائل اساسی ژئوپلیتیک کرده است. در نتیجه، هند در سال‌های اخیر مشارکت‌های خود را تا حدی با تقویت روابط خود با ایالات متحده، ژاپن، فرانسه و استرالیا متنوع‌سازی کرده است. به‌موازات این رهیافت غالب، انتقاد خاموش هند از جنگ اوکراین، مشارکت نزدیک آن با روسیه این انگاره را تقویت نموده که سیاست خارجی دهلی‌نو به‌سمت چندقطبی شدن و تلاش برای خودمختاری راهبردی می‌رود (Mohan, 2023, p 27).

هند سومین واردکننده بزرگ نفت در جهان است. دهلی‌نو از وضعیت به‌سرعت در حال تغییر بازار جهانی نفت پس جنگ اوکراین بهره‌برداری کرد. هند توانست از این وضعیت سود بیشتری ببرد، زیرا بسیاری از شرکت‌های غربی از خرید نفت خام روسیه خودداری کردند. تنها دو ماه پس از جنگ اوکراین، روسیه به چهارمین تأمین‌کننده بزرگ نفت هند تبدیل شد. دهلی‌نو از سال ۲۰۲۲ تاکنون روزانه حدود ۹۷۰ تا ۹۸۱ هزار بشکه نفت خام از مسکو وارد کرده که بیش از یک‌پنجم کل واردات هند را تشکیل می‌دهد. براساس برخی برآوردها، کل صورتحساب نفت خام روسیه با تخفیف هند از آوریل ۲۰۲۲ تا مه ۲۰۲۳ ارزشی بالغ بر ۱۸۶.۴۵ میلیارد دلار داشت؛ بدون تخفیف، این صورتحساب به‌طور متوسط ۱۹۳.۶۲ میلیارد دلار بود. از این‌رو، هند تنها از طریق خرید نفت با تخفیف روسیه حداقل ۷.۱۷ میلیارد دلار سود به‌دست آورد. دهلی‌نو نفت خام را از مسکو به‌صورت «تحویل‌شده» خریداری می‌کند، به این معنی که کرملین همه ترتیبات لازم مربوط به

حمل و نقل و بیمه را انجام می‌دهد. به این ترتیب، صورتحساب نفت خریداری شده توسط هند زیر سقف قیمت ۶۰ دلار باقی می‌ماند (Haider, 2023, p. 12). با توجه به اینکه هند و امارات در ۱۴ آگوست ۲۰۲۳ اولین معامله نفت خام خود با استفاده از مکانیسم تسویه از طریق ارزهای محلی (روپیه- درهم) انجام دادند، بستر مناسبی برای فعالیت شرکت‌های نفتی روسیه در شرایط تحریمی فراهم است. رأی ممتنع حدود ۴۰ کشور از جمله چین، هند و آفریقای جنوبی به قطعنامه محکومیت تجاوز روسیه در نشست اضطراری مجمع عمومی سازمان ملل در ۲ مارس ۲۰۲۲ بخشی از تغییر و تحولات شکل گرفته در این زمینه را روایت می‌کند. چین نیز با استفاده از نفت ارزان روسیه برای تقویت ذخایر و افزایش انعطاف‌پذیری در برابر نوسانات آینده بازار انرژی، ذخایر نفت خام خود را به بالاترین سطح در سه سال اخیر افزایش داده است. پکن تحریم‌های روسیه را فرجام سوئی می‌داند که در صورت حمله به تایوان در قبال این کشور نیز تکرار خواهد شد. تجارت دوجانبه مسکو و پکن به‌ویژه از زمان بیانیه مشترک فوریه ۲۰۲۲ رشد قابل ملاحظه‌ای را تجربه نموده است. براساس داده‌های رسمی، پکن در ماه ژوئن روزانه ۲/۱ میلیون بشکه به ذخایر تجاری یا راهبردی خود اضافه کرد. چین حجم نفت خام ورودی یا خروجی از ذخایر راهبردی و تجاری خود را فاش نمی‌کند، اما می‌توان با کسر مقدار نفت خام فراوری شده از مجموع نفت خام حاصل جمع واردات و تولید داخلی، این میزان را تخمین زد. طی پنج ماه اول سال ۲۰۲۳، چین روزانه حدود ۹۵۰ هزار بشکه به ذخایر خود اضافه کرده که نسبت به ۷۴۰ هزار بشکه در روز در سال ۲۰۲۲ افزایشی ۲۸ درصدی داشته است. چین در ماه ژوئن ۲۰۲۳ رکورد جدیدی در واردات نفت روسیه به ثبت رساند و آمار رسمی واردات ۲/۵۶ میلیون بشکه در روز را ثبت کرد که نسبت به ماه مشابه سال قبل ۴۴ درصد افزایش داشت. در نیمه اول سال ۲۰۲۳، واردات نفت چین از روسیه ۲۲ درصد نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۲۲ افزایش یافته است (Russell, 26 July 2023). در نیمه اول سال ۲۰۲۳، چین روزانه ۲/۱۳ میلیون بشکه نفت از روسیه وارد کرد که بیشتر از ۱/۸۸ میلیون بشکه در روز از عربستان سعودی بود و روسیه را به بزرگترین تأمین‌کننده نفت خام چین در سال ۲۰۲۳ تبدیل کرد (Lin and McMillan, 2023). پالایشگاه‌های خصوصی بزرگ چین مانند پتروشیمی هنگلی^{۴۱} و شرکت شنگ‌هونگ شرقی جیانسو^{۴۲} به دلیل

41. Hengli Petrochemical

42. Jiangsu Eastern Shenghong Co

ارزان بودن نفت روسیه در مقایسه با نفت غیرتحریمی، خریداران عمده بوده‌اند. این نشان می‌دهد که تحریم‌های روسیه چگونه بازارهای جهانی نفت را تغییر می‌دهند و چین از طریق کسب سود مضاعف از واردات نفت خام ارزان روسیه فرصتی برای تقویت صادرات فراورده‌ها و پتروشیمی خود به وجود آورده است. در نتیجه، می‌توان گفت تحریم‌های اعمالی علیه روسیه به تقویت امنیت مطلوب چین کمک کرده است.

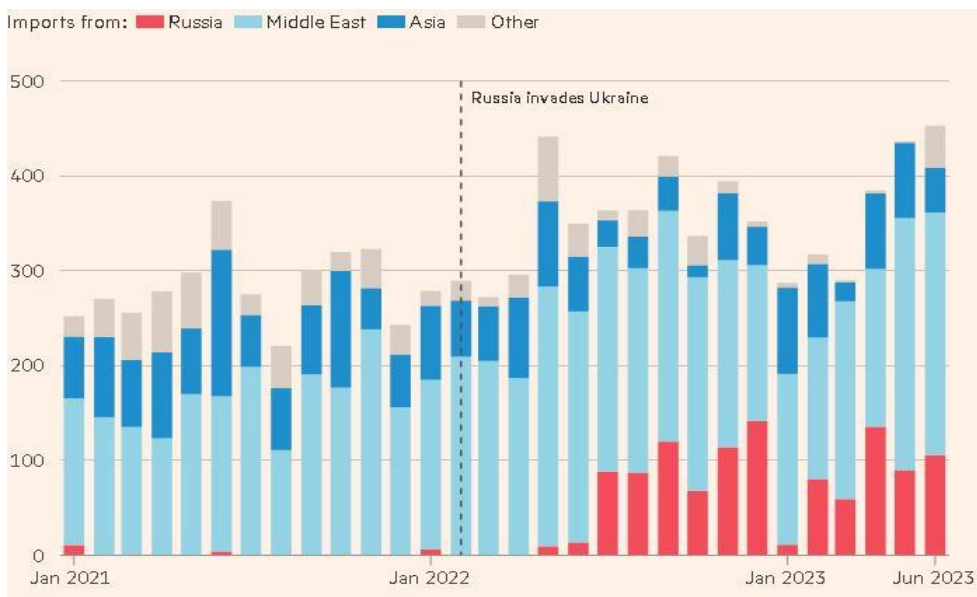
خوانش نخبگان اماراتی از نظم نوظهور؛ تنوع‌بخشی به شرکای راهبردی

تغییر تجاری در جریان نفت روسیه، به نفع متحدان خاورمیانه‌ای مسکو در پیمان اوپک‌پلاس^{۴۳} است، زیرا عربستان سعودی و امارات عربی متحده، سوخت‌های روسیه را با قیمت‌های تخفیفی خریداری می‌کنند. نفتا و گازوئیل روسیه به ترتیب با تخفیف ۶۰ و ۲۵ دلار در هر تن به فروش می‌رسند. با توجه به بسته بودن بازارهای غربی برای نفت‌خام و محصولات روسیه، مسیرهای تجاری جدیدی پدیدار شده است و کشورهای چوچون عربستان سعودی و امارات عربی متحده که در زمره بزرگترین دارندگان ذخایر نفتی به‌شمار می‌روند، اکنون گازوئیل، نفتا و نفت کوره روسیه را وارد می‌کنند. عربستان سعودی و امارات عربی متحده، متحدان سنتی خاورمیانه‌ای ایالات متحده، از واردات، ذخیره‌سازی، تجارت یا صادرات مجدد سوخت روسیه با وجود تلاش‌های آمریکا برای متقاعد کردن آنها برای پیوستن به تحریم‌های ضدروسی، از دور زدن تحریم‌های غرب ابایی ندارند.

در سال ۲۰۲۲، صادرات نفت روسیه به امارات به رکورد ۶۰ میلیون بشکه رسید که در مقایسه با سال قبل سه برابر شده است. فجیره اکنون به مقصد دریافت بخش اعظم محصولات نفتی روسیه تبدیل شده است، به گونه‌ای که براساس برآوردها، حجم محموله‌های دریافتی از مبدأ بنادر روسیه پس از نفت گاز عربستان سعودی در جایگاه دوم قرار می‌گیرد. امارات همچنین در حال ظهور به عنوان قطب تجارت، بیمه و حمل‌ونقل نفت روسیه است (Oil Price, April 2023).

رهبران امارات عربی متحده تغییر و تحولات در نظم جهانی ناشی از جنگ اوکراین را بهترین فرصت برای تنوع‌بخشی به شرکای راهبردی و رؤیای خود برای تبدیل شدن به قطب برتر بندری، بانکی و بیمه، گردشگری، لجستیک، صادرات مجدد و حتی انرژی جهانی می‌بینند. چنانچه اشاره شد، امارات عربی متحده همچنین به‌عنوان قطب تجاری و ذخیره‌سازی نفت و سوخت روسیه

مطرح شده است. شرکت‌های بازرگانی و تجاری فعال در این زمینه، انرژی روسیه را به امارات وارد و مجدداً به پاکستان، سریلانکا یا شرق آفریقا صادر می‌کنند. براساس داده‌های جدید، روسیه اکنون بیش از ۱۰ درصد نفت و گاز ذخیره شده در فجیره، مرکز اصلی ذخیره‌سازی نفت امارات عربی متحده را در اختیار دارد (Rosen, 17 Apr 2023). از ۱۰۴ خریدار نفت روسیه که در اظهارنامه‌های گمرکی روسیه بین ژانویه تا آوریل فهرست شده‌اند، حداقل ۲۵ شرکت ثبت شده در مرکز چندکالای دبی بودند (Wilson, 19 July 2023). نمودار زیر جهش قابل ملاحظه نفت وارداتی از روسیه به بندر فجیره امارات از زمان جنگ اوکراین را نشان می‌دهد:

نمودار ۱. جهش قابل ملاحظه نفت وارداتی از روسیه به بندر فجیره امارات از زمان جنگ اوکراین (Wilson, 19 July 2023)

برداشت نخبگان سعودی از نظم نو ظهور؛ متعادل سازی نظم سنتی

خوانش نخبگان سعودی از نظم نو ظهور به وضوح با خوانش واشنگتن متفاوت است. اولویت ریاض در حال حاضر این است که روابط خود با شریک امنیتی اصلی خود یعنی ایالات متحده را با استفاده از شریک اصلی تجاری خود (چین) و شریک اصلی انرژی در اوپک پلاس (روسیه) متعادل کند. بیش از دوسوم صادرات هیدروکربن عربستان به آسیا می‌رود. در سال ۲۰۲۱، بیش از یک چهارم آن صرفاً به چین، سرمایه‌گذار عمده در شرکت آرامکو، صادر گردید. از دیگر مشتریان

نفت عربستان می‌توان به اتحادیه اروپا و ایالات متحده اشاره کرد. آنها به ترتیب هفت و پنج درصد نفت خام موردنیاز خود را از این کشور وارد می‌کنند. عربستان سعودی از زمان شروع جنگ اوکراین به طرز ماهرانه‌ای از نفوذ فزاینده بر بازارهای انرژی به‌منظور ارتقای موقعیت و جایگاه ژئوپلیتیکی خود بهره گرفته است (Kausch, 2023, p p. 35-37). در چنین شرایطی، از زمان آغاز جنگ اوکراین نشانه‌های همگرایی میان ریاض و مسکو در بازار جهانی نفت افزایش یافته است. روسیه اکنون روزانه حدود ۱۰۰ هزار بشکه سوخت به عربستان سعودی ارسال می‌کند، در مقایسه با قبل از حمله روسیه به اوکراین که تقریباً صفر بود، رقم قابل توجهی به حساب می‌آید. (Rosen, 17 Apr 2023). داده‌های جدید حاکی از آن است که عربستان سعودی در ماه ژوئن سال ۲۰۲۳ رکورد ۹۱۰/۰۰۰ تن (۱۹۳۰۰۰ بشکه در روز) نفت کوره از روسیه وارد کرده است. محموله‌های نفت کوره با سولفور بالای وارداتی از روسیه اغلب به نیروگاه‌های نفت عربستان سعودی می‌رسند (Lerh, 13 July 2023). تجارت روبه‌رشد نفت با بزرگترین صادرکننده جهان، روسیه را قادر می‌سازد تا علی‌رغم تحریم‌های غرب که دسترسی این کشور به بازارهای کلیدی از جمله اروپا را بسته است، جریان تولید خود را به خریداران جهانی حفظ کند. تداوم تجارت نفتی با روسیه، همچنین همگرایی شکل گرفته میان مسکو و ریاض در اوپک‌پلاس به‌منظور کاهش میزان عرضه نفت و کنترل قیمت جهانی نفت را تقویت می‌کند. عربستان سعودی و روسیه در بیانیه‌های هماهنگ در سپتامبر ۲۰۲۳ اعلام کردند که کاهش عرضه نفت خود را تا پایان سال ۲۰۲۳ تمدید خواهند کرد. کاهش تولید یک میلیون بشکه در روز از تولید عربستان سعودی و ۳۰۰ هزار بشکه در روز از صادرات روسیه برای حمایت از قیمت نفت در نظر گرفته شده است (Reed, 5 Sept 2023). عربستان نیز به دنبال استفاده از نفت کوره برای تأمین تقاضای فزاینده برق تابستانی به‌جای نفت خام در بحبوحه کاهش تولید است.

نتیجه‌گیری

جنگ اوکراین مسیرهای تجارت جهانی نفت را تغییر داده است به‌طوری‌که خریداران و ارائه‌دهندگان خدماتی که پیش‌تر از مزایای انتقال نفت در سراسر جهان بهره می‌بردند، اکنون از آن محروم شده و شرکت‌های جدیدی در امارات، ترکیه و هنگ‌کنگ این نقش را به‌عهده گرفته‌اند. اروپا که تا قبل از بحران اوکراین بازار اصلی نفت و فرآورده‌های نفتی روسیه بود، پس از بحران از تجارت نفتی با روسیه کنار کشیده و جای خود را به کشورهایمانند امارات عربی متحده،

عربستان سعودی، چین و هند داده است. از این منظر، صادرکنندگان عمده نفت خاورمیانه از شوک ناشی از جنگ اوکراین، عمدتاً به شکل قیمت‌های بالاتر همچنین از طریق فرصت‌هایی برای پالایش، ذخیره و توزیع و صادرات مجدد نفت خام روسیه سود برده‌اند. استدلال مقاله حاضر بر این بود که خوانش‌های متفاوت بازیگران تعیین‌کننده بازار جهانی نفت از نظم نوظهور به رویکردهای متفاوت منجر شده است.

افزایش نقش امارات عربی متحده در تجارت انرژی روسیه، بخشی از روند کلی‌تر همکاری روبه‌رشد مسکو با تولیدکنندگان بزرگ نفت خلیج فارس است. کشورهای عربی خلیج فارس در برابر فشارهای آمریکا برای کمک به انزوای روسیه و افزایش صادرات برای جایگزینی نفت روسیه مقاومت کرده‌اند. امارات عربی متحده و عربستان سعودی همکاری خود را با روسیه در اوپک-پلاس تقویت کرده‌اند. صادرات نفت روسیه به امارات در سال ۲۰۲۲ بیش از سه برابر شد و به رکورد ۶۰ میلیون بشکه رسید. در خوانش ابوظبی و ریاض از تغییر و تحولات در نظم جهانی - به‌رغم وجود تفاوت‌هایی در رهیافت‌ها، منابع و حتی تاکتیک و راهبرد - این دو بر ضرورت متنوع‌سازی شرکای راهبردی خود در حوزه‌هایی اقتصادی، راهبردی یا نظامی تأکید داشته‌اند. این مهم در اسناد راهبردی از جمله سند چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان سعودی و سند چشم‌انداز ۲۰۳۱ امارات عربی متحده به‌وضوح گنجانده شده است. این تنوع‌بخشی راهبردی به سیاست خارجی عمل‌گرایانه مبتنی بر همکاری انعطاف‌پذیر ابوظبی و ریاض در بازار جهانی انرژی شکل داده است. اهمیت تنوع‌بخشی به شرکای راهبردی در بازار جهانی نفت و مسیرهای تجارت به شرق در ادراک راهبردی روسیه نیز از زمان جنگ اوکراین برجسته شده است. در همین بازه زمانی محموله‌های نفتی اورال روسیه عمدتاً به مقصد بنادر هند و چین صادر شده‌اند. هند بیش از ۷۰ درصد و چین حدود ۲۰ درصد از این محموله‌های صادراتی را دریافت کرده‌اند. در نتیجه تغییر و تحولات در مسیرهای تجارت جهانی نفت، اتحادیه اروپا درصدد جایگزین نمودن منابع جدید نفتی از خاورمیانه، غرب آفریقا، نروژ و قزاقستان به‌جای روسیه است. در مقابل، محموله‌های نفت خام روسیه نیز عمدتاً به سمت آسیا می‌رود و مسکو حجم اعظمی از نفت صادراتی خود را که قبلاً به اتحادیه اروپا و ایالات متحده صادر می‌کرد، به مراکز جدیدی در آسیا، آفریقا و خاورمیانه هدایت کرده است. در مجموع، داده‌های موجود در بازار جهانی نفت بر انگاره چرخش اقتصادی بازیگران تعیین‌کننده بازار به سمت شرق و آسیا صحنه می‌گذارند.

فهرست منابع

الف) منابع انگلیسی

- Coştu, Şafak (2023), Dubai: The New Geneva of Oil Trade, Available at: <https://bnn.network/finance-nav/trading/dubai-the-new-geneva-of-oil-trade/>
- Duparc, Agathe; Bachmann, Robert and Abebe, Manuel (March 2023), Russian oil trade in Switzerland: a fake farewell? Available at: <https://www.publiceye.ch/en/topics/ukraine/commodity-trading-with-russia/russian-oil-trade-in-switzerland-a-fake-farewell>.
- Energy Intelligence Group, (2023), Russian Oil: Web of Obscure Trading Firms Grows, Available at: <https://www.energyintel.com/00000189-e598-d13f-a389-ffbe8c170000>.
- Glaser, Charles L. (2019), A Flawed Framework: Why the Liberal International Order Concept Is Misguided, International Security, Vol. 43, No. 4 .
- Haider, Syed Fazl (2023), India Losing Its Steep Discount on Russian Crude Oil, Eurasia Daily Monitor, Vol. 20, No. 132 .
- Jia, Qingguo (2020), China, in: Paul B. Stares, Qingguo Jia, Nathalie Tocci, Dhruva Jaishankar, and Andrey Kortunov, Perspectives on a Changing World Order, The Council on Foreign Relations (CFR), Discussion Paper Series on Managing Global Disorder, No.1 .
- Kausch, Kristina (2023), Saudi Arabia: Triangle of Nonalignment, in: Heather A. Conley et al, Alliances in a Shifting Global Order: Rethinking Transatlantic Engagement with Global Swing States, Washington, DC: The German Marshall Fund of the United States (GMF) .
- Lerh, Jeslyn (13 July 2023), Saudi Arabia imports record Russian fuel oil in June as trade grows, Available at: <https://www.reuters.com/business/energy/saudi-arabia-imports-record-russian-fuel-oil-june-trade-grows-2023-07-13/>
- Lin, Andy and McMillan, Greg (2023), China imports record volumes of Russian oil in first half of 2023, Available at: <https://www.ft.com/content/dd0a0026-0972-45ed-9e62-1f0ea6c0ec58>.
- Mohan, Garima (2023), India: Tilting Westwards, in: Heather A. Conley et al, Alliances in a Shifting Global Order: Rethinking Transatlantic Engagement with Global Swing States, Washington, DC: The German Marshall Fund of the United States (GMF).
- Mukherjee, Rohan (2020), Chaos as opportunity: the United States and world order in India's grand strategy, Contemporary Politics, Vol. 26, No. 14.
- Oil Price (April 2023), Russia Finds New Market for Its Fuels in the Middle East, Available at: <https://finance.yahoo.com/news/russia-finds-market-fuels-middle->
- Organization of the Petroleum Exporting Countries OPEC (2022), Annual Statistical Bulletin 2022; UAE facts and figures, Available at: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/170.htm.
- Reed, Stanley (5 Sept 2023), Saudi Arabia and Russia Extend Oil Production Cuts through December, The New York Times.

- Reuters, (15 March 2023), Factbox: How the EU ban on Russian oil imports affects oil flows, Available at: <https://www.reuters.com/business/energy/how-eu-ban-russian-crude-affects-oil-flows-2023-02-27/>
- Rosen, Phil (Apr 17, 2023), Russian oil products are heading to the crude-rich Persian Gulf as the UAE and Saudi Arabia take advantage of cheap barrels, Business Insider .
- Russell, Clyde (26 July 2023), Column: China hugely boosts crude stockpiling on cheap Russian oil, Available at: <https://www.reuters.com/markets/commodities/china-hugely-boosts-crude-stockpiling-cheap-russian-oil-russell-2023-07-26/>
- Scheffer, Alexandra de Hoop (2023), Fluid Alliances in a Multipolarizing World Rethinking US and European Strategies Toward Global Swing States, in: Heather A. Conley et al, Alliances in a Shifting Global Order: Rethinking Transatlantic Engagement with Global Swing States, Washington, DC: The German Marshall Fund of the United States (GMF).
- The International Trade Administration, (2020), United Arab Emirates Oil & Gas Market, Available at: <https://www.trade.gov/market-intelligence/united-arab-emirates-oil-gas-market>
- Wilson, Tom (19 July 2023), How Dubai became ‘the new Geneva’ for Russian oil trade, Financial Times.